

Høringsuttalelse til søknad om rehabilitering av dam og regulering av Austre Kvitvatn

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Formannskapet		19.03.2024

Kommunedirektørens innstilling

Rana kommune sender høringsuttalelse til søknad om rehabilitering av dam og regulering av Austre Kvitvatn som beskrevet i saksframlegget.

Saksopplysninger

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) har mottatt søknad fra Hauknes Vannverk om tillatelse til å renovere en dam ved Austre Kvitvatn på Fagerfjellet i Rana kommune. Det søkes samtidig om konsesjon til å regulere Austre Kvitvatn med 2 meter mellom kote 505 og kote 507. Det er planlagt slipp av minstevannføring på 30 l/s om sommeren (1.5-30.10) og 15 l/s om vinteren (1.11-30.4). Bakgrunnen for søknaden er å forhindre at elva bunnfryser om vinteren, og dermed sikre tilstrekkelig vannføring hele året til Grønåselva og Haukneselva hvor Sjonhagen vannverk og Hauknes vannverk har uttak av vann til drikkevannsforsyning.

Høyden på dammen er ca 2 m, og bredden på det smaleste i toppen er ca 1,5m og ca 0,5m meter i bunnen. Det opprinnelige røret gjennom dammen med sin reguleringsventil av tre, fungerer ikke lenger som de skal

Ifølge søker har dam eksistert i 75 år, men de siste 10 årene har dammen vært til dels ute av drift.

Vannet størrelse er på ca. 106 000 m² og med 2 meters reguleringshøyde vil oppdemt volum bli på ca. 212 000 m³

Det er bygd en dam i Grønåselva ved Stemningen på kote 160 for overføring av vann til Haukneselva. Dammen ved Stemningen og fordeling av vann til Grønåselva og Haukneselva er ikke en del av konsesjonsbehandlingen.

Søknaden med vedlegg er lagt ut på

<https://www.nve.no/konsesjon/konsesjonssaker/konsesjonssak?id=9224&type=V>

Vurdering

Søknaden inneholder ikke kart med markering av området for demning i Austre Kvitvatn og Stemningen som det vises til flere plasser i søknaden. Dette er svært mangelfullt.

Det antas at Grønåselva som omtales i søknaden er elva som har navnet Nordoddåga i kartet. Men dette framkommer ikke av søknaden.

Haukneselva har sitt utspring i fra Kvitvatnan. Under naturlige forhold vil mesteparten av vannet renne ned Nordoddåga ved et elveskille som heter Stemningen. For å få vann til Hauknes vannverk er det laget en dam ved Stemningen for å lede mer vann til Haukneselva.

Bilde 1: Kart over området. Kilde www.norgeskart.no.

Friluftsimteresser

En liten del av Austre Kvitvatn ligger innenfor kartlagt friluftsområde (se bilde 2) med verdi viktig friluftsområde. Dette er et utfartsområde med sti i fra Sjonbotn som ligger sør for Austre Kvitvatn.

Ifølge kart går det en tursti mellom Hukneselva og Norddodåga, men vi kjenner ikke til omfang av bruk av dette området.

Bilde 2. Kartlagt friluftsområde med viktig verdi. Kilde: Naturbase.

Kulturminner

Vi kjenner ikke til at det er kulturminner som blir påvirket av reguleringen og rehabiliteringen. Men det finnes imidlertid flere kulturminner på Hauknes.

Verdifulle naturtyper, rødlistede arter og vilt

Øvre del av området består av landskapstype middels kupert fjellandskap med bart fjell/blokkmark og nedre del består av landskapstype relativt åpent fjordlandskap med bebyggelse/infrastruktur.

Det er ingen kartlagte naturtyper ifølge naturbasen.

Av rødlisteregistreringer som kan bli berørt av reguleringen, så er det registrert en observasjon av kongeørn ved Vestre Kvitvatn, men denne registreringen er fra 2009.

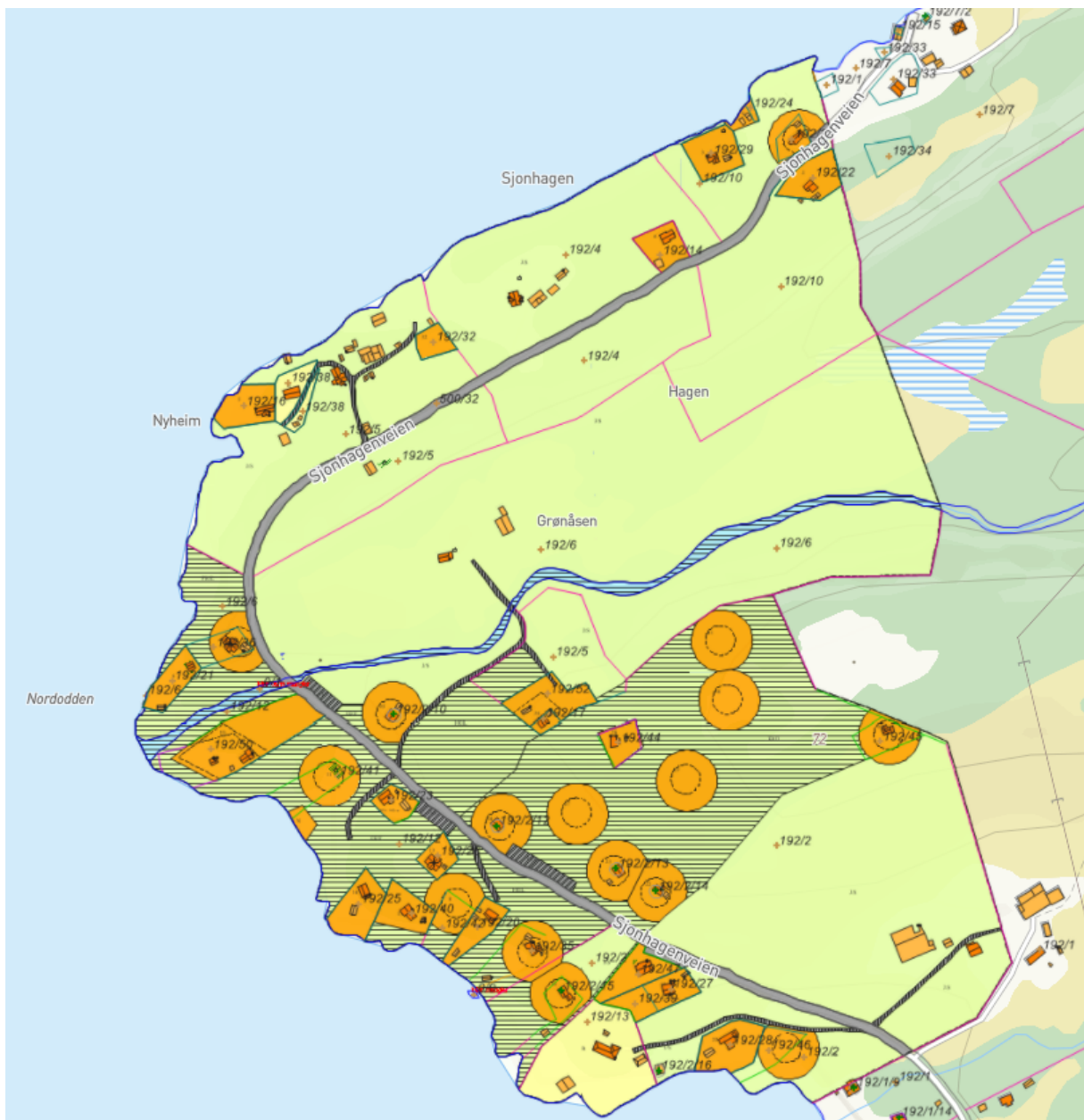
Deler av Vestre Kvitvatn og øvre del av vassdraget ligger innenfor Inngrepsfri (INON) sone 2: områder som ligger mellom en og tre kilometer fra tyngre tekniske inngrep.

Ifølge naturbasen står det reingjerde Nord for Austre og Vestre Kvitvatn og videre ned mot Nordoddåga (Grønåselva). Dette området er også oppsamlingsområde for rein, vårbeite, høstbeite, høst vinterbeite, parringsland og kalvingsland.

Planstatus

Det er ingen reguleringsplaner for det aktuelle område. Men det er en reguleringsplan for hytteområde som ligger ved utløpet av elvene. Her er det en blanding av bebygde og ubebygde tomter (se bilde 3). Planen er datert 21.06.2004.

I kommuneplanens arealdel er området avsatt til LNFR1. Det går også et høyspenningsanlegg som krysser Haukneselva.

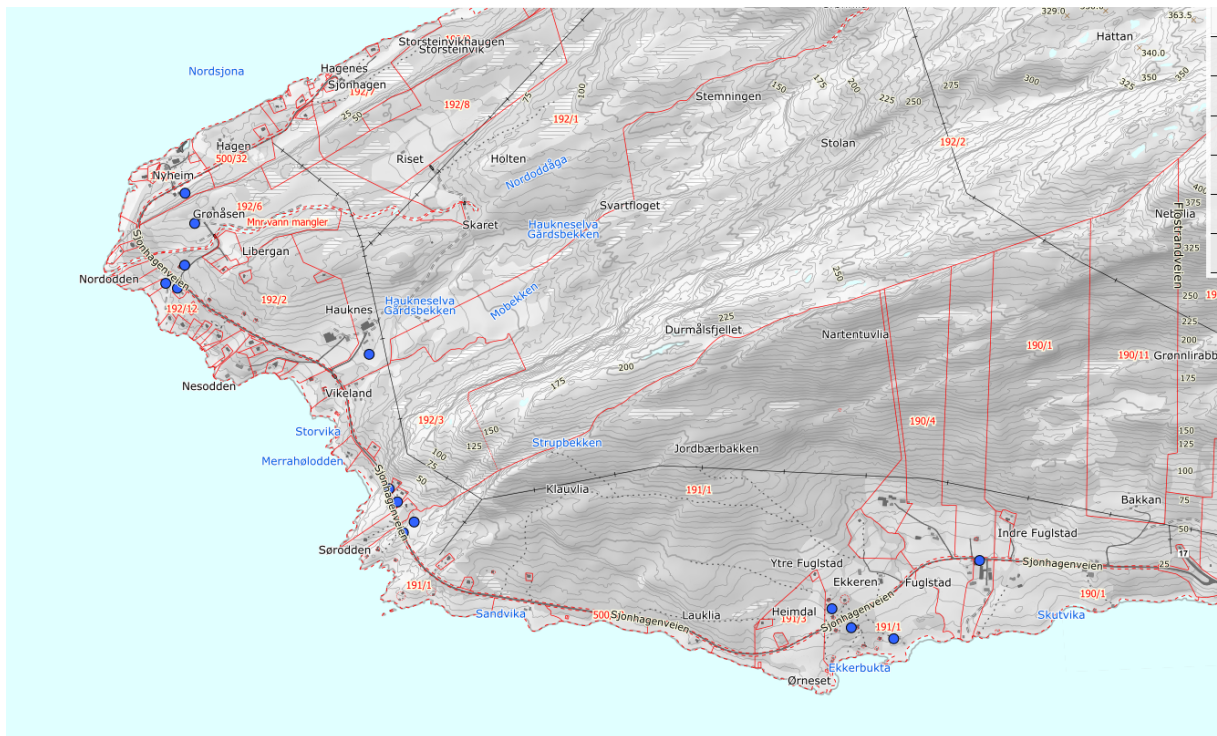
Bilde 3. Plan 9014 Hytteområde ved Hauknes-Sjonhagen.

Status i forhold til vannforskriften

Haukneselva og Nordoddåga (Grønelva) er en av flere elver og bekker i en vannforekomst som heter bekkefelt Sjona nord (vannforekomst ID 157-158). Elva er dermed ikke skilt ut som en egen elv med påvirkning. Vannforekomsten er i god økologisk tilstand og svært god kjemisk tilstand.

Eksisterende vannuttak eller andre aktiviteter i vassdrag

Det er flere private grunnvannsbrønner i området (se bilde 4).

Bilde 4. Grunnvannsbrønner. Kilde GRANADA.

Det er tidligere søkt om kraftverk i vassdraget. Søknad om regulering av Østre Kvitvatn mellom kote 505 og 508, kraftutbygging og overføring av vann i Kvitvatnvassdraget ble avslått av NVE i vedtak av 15.05.2014, i hovedsak på grunn av negative virkninger for reindrift og inngrep i sårbart høyfjellsterreng.

Den 01.06.2016 avslo NVE konsesjonssøknaden fra Knut Hauknes om renovering av dammen på Austre Kvitvatn. Konsesjonssøknaden gjaldt rett til renovering av dammen for å ta i bruk den alminnelige lavvannføringen til Hauknes vannverk og etablering av Hauknes kraftverk. Opprinnelig ble det søkt om oppdemming til 5 meter i all hovedsak med sikte på kraftutbygging, senere gjaldt søknaden regulering av vannet med 2 meter heving av vannspeilet, det vil si mellom kote 506 og 508. I vedtak fra 01.06.2016 viser de til vedtaket 15.05.2014 for utfyllende begrunnelse for vedtaket.

Vår vurdering

Samfunnsvirkninger av tiltaket

Formålet med drikkevannsforskriften er «å beskytte menneskers helse ved å stille krav om sikker levering av tilstrekkelige mengder helsemessig trygt drikkevann som er klart og uten fremtredende lukt, smak og farge». Det er derfor positivt at det jobbes med å sikre rent drikkevann hele året for beboere og hytteeiere i området. Vi er imidlertid usikre på hvor stor nytten er i forhold til kostnadene som inngrepet påfører natur og miljø.

Det vises i søknaden til at Hauknes vannverk forsyner 15 brukere. Men i søknaden argumenteres det også for å sikre en helårig vannforsyning til en bygd med nå over 50 registrert bruksnummer. En stor del av tomtene er allerede utbygd, og det kan ikke forventes at alle bruksnummer kan bygges på. Samt at som det vises på bilde 4 er det allerede en del private brønner i området. Potensialet for flere brukere er dermed veldig usikkert. Det er også usikkert hvor mange av brukerne som er fast bosatte og hvor mange som er hytter. Elva har ifølge søknad frosset 3 ganger de siste 10 årene. Det står imidlertid ikke hvor lenge dette har vart og dermed hvor lenge beboere har vært uten vann.

Når det gjelder argumentet om å ha årssikker vannføring for å bevare det biologiske mangfoldet, så er det jo positivt å bevare biologisk mangfold, men om vassdraget opprinnelig var tørrlagt i perioder så vil det være den naturlige situasjonen for det biologiske mangfoldet. Det sies imidlertid ingen ting om hvor mye vann som tas ut i dag, og hva den naturlige vannføringen var før det ble drikkevannsuttak.

Ulemper

Det er vanskelig å vurdere konsekvensene da søknaden ikke omtaler konsekvenser av restaureringen, reguleringen, vannuttak eller anleggsfasen.

Det er ikke gjort noen vurdering av hvor stort område som blir påvirket av en reguleringshøyde på 2 m. Det kan imidlertid ut ifra kart se ut som at det er bratt rundt det meste av innsjøen og at det dermed ikke er så store arealer som forsvinner på grunn av oppdemning. Vi gjør også oppmerksom på at i NVEs utsendelsesbrev står at det skal reguleres mellom kote 505 og 507, mens i søknaden står mellom kote 506 og 508.

NVE har tidligere gitt avslag på konsesjonssøknad om renovering av dammen og etablering av Hauknes kraftverk med konklusjon om at kriteriene i vannressursloven § 25 «Konsesjons kan bare gis hvis fordelene ved tiltaket overstiger skader og ulemper for allmenne og private interesser som blir berørt i vassdraget eller nedbørfeltet» ikke var oppfylt for dette tiltaket. Avslaget ble i hovedsak gitt på grunn av negative virkninger for reindrift og inngrep i sårbart høyfjellsterreng. Avslaget inkluderte oppdemningen av Austre Kvitvatn med 2 m. Nå har kun restaurering av dammen og regulering av Austre Kvitvatn sannsynligvis mindre konsekvenser enn utbygging av et kraftverk. Men området ligger i et viktig område for reindriften og kan fortsatt ha store konsekvenser for reindrift.

Det er ikke sagt noe om hvordan restaureringen skal gjennomføres og det er derfor vanskelig å vurdere konsekvenser av anleggsarbeidet for både reindrift og miljø.

Vannforekomsten er i dag i god økologisk og svært god kjemisk tilstand. Vannforekomsten er imidlertid en del av et større bekkefelt og er ikke skilt ut som en egen vannforekomst. Det er dermed usikker om vannforekomsten i dag er påvirket av vannuttaket og det er ikke beskrevet hvordan en regulering av Austre Kvitvatn vil påvirke miljøtilstanden i vassdraget.

Avbøtende tiltak

Om det blir gitt tillatelse forventer vi at det blir gjort i nær dialog med reindriften, både når det gjelder selve reguleringen og anleggsfasen. Vi forventer også at eventuelle inngrep i anleggsfasen begrenses så mye som mulig av hensyn til natur og miljø.

Om Austre Kvitvatn blir regulert er det viktig at dette ikke påvirker vannføringen til de private grunnvannsbrønner i området (se bilde 3). Det er viktig at disse opprettholder sine vannkilder.